

Украина мусульманларнынъ диний идареси

Имам Абу Ханифа –
Исламнынъ белли теологларындан бири
(онынъ аяты ве базы чалышмалары акъкъында)

Экинджи нешир

«Аль-Иршад»

Киев-2003

Рахман ве Рахим олгъан Аллыһнынъ ады иле.

Кириш.

Пейгъамберимиз Мухаммад (‘алейһиссалям) бойле буюрды: ***
«Бильгиге ынтылмакъ – эр бир мусульманнынъ борджудыр».

Шимдики вакъытта инсанларнынъ чешит бильги ве малюматларны, шу сырасында диний бильгилерни алмагъа тюрлю имкянлар бар. Амма мусульманлар алгъан бильгилерге дикъкъат этмелилер, чюнки бу бильгилер догърумы, янълышмы айырмакъ ичюн, инсаннынъ диний бильгилери терен олмакъ керек.

Украина мусульманларнынъ диний идареси «Аль-Иршад» нешири адындан сизнинъ дикъкъатынъызгъа «Пейгъамберимизнинъ мирасчылары» адлы болюктен бир сыра китапларны теклиф эте. Бу китаплар сизни белли олгъан Ислам теологларынынъ аяты ве фаалиетлеринен таныштырыр. Бундан гъайры, Пейгъамберимиз Мухаммаднынъ (‘алейһиссалям) хадислерни етиштирген белли дёрт машаб алимлери, Ислам дюньянынъ чешит ерлеринде яшагъан теологлар ве оларнынъ динимизни огренгенлери ве анълаткъанлары акъкъында малюматларны тапа билесинъиз.

Умют этемиз ки, бу китаплар сизлерге Пейгъамберлеримизнинъ (‘алейһиссалям) динини, яни Исламны огренмеге ярдым этерлер.

«Аль-Иршад» нешири

Имам АБУ ХАНИФА

Озь мерхаметлигини эр кес ичюн бу дюньяда ве тек инангъанлар ичюн о дюньяда берген; шекиль, ренк, вакъыт ве ер Яратыджысына; башлангъычсыз ве сонъсуз, шекильсиз ве ерсиз олгъан, Кяйнат Яратыджысына, яни Аллаһа хамдлар олсун. Акъикъатен, о нухсансыз (къусурсыз), яни эксиксиздир.

Къур'анда «Аш-Шура» суресинде, 11-инджи аетинде бойле буюрыла: ***
«Аллаһ ич бир шейге ве ич кимсеге ошамай, О эр шейни Корюджи ве эр шейни Эшитиджидир». Бизим энъ буюк итибарымыз ве сайгъымыз инсанларнынъ оджасына, Аллаһнынъ энъ мукеммель олгъан яратылгъанына – Мухаммадгъа ('алейһиссалям), онынъ сахабелерине ве акъикъатны анълаткъан аркъдашларынадыр.

Аллаһ Къур'анда «Аль-Мудждалят» суресинде, 11-инджи аетинде бойле буюра: ***

«Аллаһ инангъан инсанларнынъ севиесини котере, амма оларнынъ арасында бильгилери чокъ олгъанларнынъ севиеси даа юксек олур».

Къур'анда «Ибраһим» суресинде, 27-нджи аетинде бойле буюрыла: ***

«Аллаһ, Шари'ат боюнджа яшагъан инсанларны, эм бу дюньяда, эм о дюньяда къувандыраджакъ ве къорчалайджакъ».

Хиджрининъ 80-инджи сенеси Куфа шеэринде Амавит девлети олгъан заманында мубарек алим имам Абу Ханифа Ан-Ну'аман ибн Сабит дюньягъа кельди. Онынъ бабасы Сабит Аллаһтан къоркъкъан адамлардан бири эди. О тиджаретнен огъраша эди (басма сата эди) ве озь огълуны, башкъа теологлар киби, Ислам боюнджа тербиеледи. Абу Ханифа тербиели, сабырлы, алчакъгонъюлли (саде), джумерт, керчекни бильген ве къорчалагъан, яманлыкъкъа исе, къаршы чыкъкъан бири эди.

Онынъ оджалары арасында алтысы Пейгъамберимизнинъ ('алейһиссалям) сахабелери эдилер ве оларнынъ вастасынен Пейгъамберимизнинъ сёзлерини ифаде эте эди: Анас ибн Малик, 'Абдуллаһ ибн Анас, Василят ибн Аль-Аско',

‘Абдуллаһ ибн Ауфа и ‘Абдуллаһ ибн Джуз’ Аз-Забидий, Ма‘кола ибн Ясар. Олардан гъайры, 200-ге якъын адам аттаби’унлерден эдилер: Абу Джа’фар Мухаммад ибн ‘Али ибн Аль Хусейн ибн ‘Али ибн Абу Талиб, Абуль-Хусейн Зайд ибн Аль-Хусейн, и ‘Ато ибн Абу Робах. ‘Ато ибн Абу Робах акъкъында Абу Ханифа бойле деди: «Ондан зияде бильген адамны расткельмеген эдим» ве онынъ сырасына даа Хаммад ибн Сулейман, Мухаммад ибн Муслим ибн ‘Убейдаллах ибн Шиһаб Аз-Зухрийни къошты. Мухаммад ибн Аль-Хасан Аш-Шайбани и Абу Юсуф Аль-Кодый, Юсуф ибн Халид Ас-Сомти Аль-Басрий – онынъ талбелери эдилер.

Юсуфу Аль-Басрий Басру шеэринде кеткенде, Абу Ханифа онъа бойле насиат берди: «Джумерт ол, инсанларны урьмет эт. Бильгили инсанларнен багъ узьме, саде ве фукъаре инсанларгъа якъын ол. Къартларгъа сайгъы косьтер, яшларгъа мерхаметли даван. Ярамай, ахлякъсыз инсанларнен дикъкъатлы ве мукъайт ол; яхшы, ахлякълы инсанларнен исе достлаш. Санъа риджада булунгъанларгъа ёкъ деме, юзюни чевирме. Инсанларнен достлукъ багъларыны кесме. Озь сырларыны ич кимсеге айтма, инсанларны тешкермегенджек оларгъа ишанма. Урбаларыны темизликте тут, мисни къулан, намазларыны къыл. Олгъан малынен пайлаш, къызгъанч олма, чюнки бойле адам ёлбашчылыкъ япамаз».

Имам Абу Ханифанынъ аяты

Имам Абу Ханифа акъыллы адамлардан бири эди. О бильгили олгъанындан гъайры бутюн керек олгъан ибадетлерини япа эди. Абу Ханифа Аллаһтан къоркъкъан, джумертли, ишсевер инсан эди. Девлет оны мукъафатландырмагъа истегенде о буны ред этти. Абу Ханифа озь ишханесинде япкъан басмаларны сатып, параларны башкъаларнен пайлаша эди. Имам Аш-Шафи’ий Абу Ханифа акъкъында бойле деген эди: ***

«Инсанлар диний бильгилерни алмакъ ичюн, Абу Ханифагъа мухтаджлар».

Язид ибн харун исе о акъкъында бойле деди: ***

«Мен Абу Ханифа киби Аллаһтан кърккъкъан ве икмет саиби олгъан адамны даа корьмеген эдим». Хаммад ибн Сулейман бойле айтты: ***

«Имам Абу Ханифа геджелери биле чалышып, вакъытны итаатта кечирди». Имам Абу Ханифа къыркъ йыл ятсы намазыны къылгъан абдестинен, саба намазыны да къыла эди.

Онынъ алчакъгонъюлли, саде адам олгъаны акъкъында Арраби'а ибн 'Асим бойле айтты: «Абу Язид ибн 'Умар мени Абу Ханифагъа о баш **казначей** вазифесине тайин олунгъаныны хабер этмек ичюн ёллай. Абу Ханифа исе буны ред эткени ичюн, йигирми къамчы ашады».

Аль-Хакам ибн нишам Ас-Сакофий о акъкъында бойле анълаткъан эди: «Шам деген ерде имам Абу Ханифа догърулыкъта тургъан имам олгъаны акъкъында айта эди. Султан оны баш **казначей** вазифесине тайинледи, амма о ред этсе, оны къамчыламакъ эмирини берди. Абу Ханифа исе, бу месулиетли иш олгъаныны билип, янълышлыкъ, хата япып да о дюньяда оладжакъ азаплардан кърккъып, бу дюньядаки къыйынлыкъларны ве азапларны сечти».

Ибн Аль-Андальнинъ анълаткъанына коре, Абу Джа'афар Аль-Мансур Абу Ханифаны Багдадгъа ёллап, оны меджбур оларакъ махкемеджи вазифесине тайинледи. Амма о бу эмирни къабул этмейип, бойле бир ишке ич бир вакъыт разы олмайджагъына ант эте. Абу Джа'афар Аль-Мансур оны апсханеге къапата. Эр кунь онынъ разы олгъаныны я да олмагъаныны бильмек ве мукъфатларынен оны сукъландырмакъ ичюн бирер адам ёллай эди. Амма невбеттеки сефер де Абу Ханифа ред эткенини анълап, оны он кере къамчыламакъ эмирини берди. Бойле Абу Ханифа ашкъазан хасталыгъы себебинден ольмегенджек, бу джеза девам этти.

Ибн Мубарак Абу Ханифа акъкъында бойле деди: ****
«Онъа бу дюньяда олгъан бутюн зенгинликлерни теклиф эттилер, амма о эп бир разы олмады».

Имам Абу Ханифанынъ арекетлеринден о терен бильгили инсан олгъаны корюне эди.

Ибн Джурейдж Абу Ханифа акъкъында бойле айтты: ***

«Сизинъ алиминъиз Аллаһтан къоркъкъан бир адам олгъаныны эшиттим».

Шарик Ан-Нах'ий деди: ***

«Абу Ханифа суюсюн ве зекий бир адам эди».

Абу Ханифа эр Рамадан Къур'анны алтмыш кере окъуй эди. Отуз йыл девамында заман-заман бир рак'атта Къур'анны бутюнлей окъуп чыкъа эди. Эр гедже дёрт юз рак'ат Суннет намазларыны къыла эди.

Имам Абу Ханифанынъ Тевхид акъкъында сёзю

Ич бир шубе ёкътыр ки, имам Абу Ханифа инанч ве тевхид бильгилерине айырыджа дикъкъат эте эди.

О «Аль-Фикһ Аль-Абсат» китабында бойле деди: ***

«Биль ки, диний темели акъкъында олгъан бильгилер диний къанунларындан даа яхшыдыр».

Эм де бойле деди: ***

«Тевхид ве догъру инанчлар акъкъында олгъан бильгилер «Аль-Фикһ Аль-Акбар» («Энъ буюк диний бильгилер») китабында бериле».

Абу Ханифа бойле деген эди: ***

«Юдже Аллаһ бирдир, тектир, амма сайы манасында дегиль де, ортагъы олмагъан манасындадыр. О догъурмагъан, догъмагъан ве ич бир шей Онъа тенъ ёкъ. О ич бир тюрлю озъ яратылгъанларына ошамай. Ич бириси, ич бир шей де Онынъ яраткъанларындан Онъа бенъземей. О эбедий, яни сонъсуздыр, бунда ич шубе ёкъ».

Абу Ханифа озъ насиатында Аллаһ акъкъында бойле деген эди: ***

«Аллаһ Аль-'Аршны ве бутюн бар олгъанларны къорчалай ве оларгъа мухтадж дегиль».

Имам Абу Ханифа озъ сёзлеринде Аллаһ чешит тюрлю къусурлардан, эксиклерден темиз ве ерсиздир деген эди: ***

«Аллаһ бир де бир шейни яратмаздан эвель бар эди. О эр шейнинъ Яратыджысыдыр. Эгер онынъ акъкъында бириси: «Меним Раббим ерде я да кокте, къайда олгъаныны бильмейим» десе, о къфир ола.

Чюнки Аллаһ ерсиздир, ерде, кокте я да башкъа бир ерде дегиль. Имам Абу Ханифа «Аль-Абсат» китабында Аллаһнынъ сыфатлары акъкъында бойле язды:

«Аллаһ лаф эте, амма бизлер киби дегиль. Биз нуткъ мучелери ярдымынен сеслерни теляффуз этемиз. Аллаһнынъ келямы бизим нуткъумызгъа ошамай. Онынъ келямы башлангъычсыз, сонъсуз ве болюнмей, чюнки ариф ве сеслерден ибарет дегиль. Аллаһнынъ сыфатлары яратылмады ве пейда олмадылар, олар башлангъычсыз ве эбедийдир. Чюнки тек яратылгъанлар денъише билир. Эгер бириси, Аллаһнынъ сыфатлары яратылгъан, я да пейда олгъан десе, я да бу акъкъында шубеленсе, о къфир ола».

Абу Ханифанынъ олюми акъкъында

Имам Абу Ханифа 150 сене (хиджри), Аш-Шафи'ий догъулгъан сенеси, вефат этти. Бу себептен кимерсилер бойле дедилер: ***

«Бир ай гъайып олды, янъысы догъды».

Чокъусы инсанлар онынъ ольгенини эшитип агъладылар. Дженазе намазыны къылмакъ ичюн 50000 адам кельди. Имам Абу Ханифаны Багъдад шеэринде Аль-Хайзаран мезарлыгъында комъдилер. Юдже Аллаһымыздан Къыямет кунюнде онынъ тарафында къорунма олсун, деп ялварамыз. Тириледжек куню онен ве башкъа инангъан инсанларнен берабер олайыкъ.

Тевхид

Имам Абу Ханифа деди: «Итаатнынъ темели ве инанчнынъ догъру олгъанына невбеттекилер кире: Мен Аллаһкъа, Онынъ Мелеклерине, Онынъ

Китапларына, Онынъ Пейгъамберине, Ахирет кунюне, такъдирге (эйилик ве яманлыкъ Аллаһ Тааля тарафындан олгъанына), Эсабаткъа, терезеге, Дженнетке, Джеэннемге инанам. Бу эписи буюк керчектир».

«Юдже Аллаһ бирдир, тектир, амма сайы манасында дегиль де, ортагъы олмагъан манасындадыр. О догъурмагъан, догъмагъан ве ич бир шей Онъа тенъ ёкъ. О ич бир тюрлю озъ яратылгъанларына бенъземей. Ич бириси, ич бир шей Онынъ яраткъанларындан Онъа ошамай. О, Онынъ адлары, сыфатлары башлангъычсыз, сонъсуз ве эбедийдир.

Затий сыфатлары – бу Аят, Къудретлик, Бильги, Нутукъ, Эшитюв, Корюв. Ираде. (Аллаһ тири, къудретли, эр шейни бильген, нуткъу олгъан, эшиткен, корьген, ираделидир.)

Субутий сыфатлары – бу Яратылыш, эйилик, гъыда берюв ве дигер сыфатлар. (Яратылгъанлары – эйилик, гъыда берюв ве дигер сыфатлар.)

Аллаһ ве Онынъ сыфатлары эбедий, башлангъычсыз ве сонъсуз. Онынъ адлары – онынъ сыфатларыдыр. Онынъ янъы сыфатлары ве адлары пейда олмайлар. О эр шейни озъ даимий бильгилеринен биле. Аллаһнынъ бильгиси – бу Онынъ эбедий сыфаты. Буюк къудрет – бу да Онынъ эбедий сыфатыдыр, чюнки О эр шейни озъ даимий къудретинен япа. О озъ яратылгъанларнынъ Яратыджысы, яратыджылыкъ исе онынъ эбедий сыфатыдыр. О истегенини япа. Яратыджынынъ нетиджеси – бу яратылгъанлардыр. Онынъ сыфатлары эбедий, амма яратылмагъан. Эгер бириси, Онынъ сыфатлары яратылгъан я да пейда олгъанына инанса я да шубеленсе, демек, о къафир ве Аллаһкъа инанмай.

Къур’ан – бу Аллаһнынъ келямы олып, къагъытлар устюнде язылгъан, бизим юреклеримизде сакълангъан, теляффуз этильген ве бизим Пейгъамберимизге Мухаммадгъа эндирильген китаптыр.

Окъугъан Къур’анымыз яратылгъан, эм де ичиндеки метинлер (суре ве аятлар) яратылгъан. Амма Къур’ан озю яратылмагъан, чюнки Аллаһнынъ келямы эбедий, башлангъычсыз ве сонъсуз. О ич бир тюрлю тиль дегиль, анда ариф ве сеслер ёкъ.

Къур'анда айтылган Муса ве дигер Пейгъамберлер, фараон, Иблис акъкъында – бу эписи Аллахнынъ келямыдыр. Юдже Аллахнынъ келямы яратылмаган, амма Муса ве дигерлернинъ келямы Юдже Аллахнынъ тарафындан яратылган. Яни Къур'ан – Юдже Аллахнынъ келямы ве яратылганларнынъ келямларына ошамай. Пейгъамбер Муса Аллахнынъ келямыны эшиткен эди.

Къур'анда «Ан-Ниса» суресинде, 164 аетинде Юдже Аллах деди: ***

«Аллах Мусанен „лаф этти“».

Аллах Пейгъамбер Мусагъа Озь келямыны эшитмеге имкян бермеден эвель, Онынъ эбедий келямы бар эди. Биз билемиз ки, Аллах бир шейлерни яратмаздан эвель эбедий Яратыджы эди.

Къур'анда «Аш-Шура» суресинде, 11 аетинде бойле буюрыла: ***

«Аллах ич бир шейге ве ич кимсеге ошамай, О эр шейни Корюджи ве эр шейни Эшитиджидир».

Аллах Мусанен лаф этти дегенде, О озь эбедий келямынен къонушты. Аллахнынъ сыфатлары яратылганларнынъ сыфатларындан фаркълыдыр.

О биле, япа, коре, лаф эте, эшите, амма биз киби дегиль. Биз мучелернинъ ярдымынен сеслерни айтамыз, Аллах исе сеслернен айтмай ве ич бир мучелерге мухтадж дегиль. Арифлер ве сеслер яратылган, лякин Аллахнынъ келямы яратылмаган. О бир объект, мадде, бир де бир парча я да кейфиет дегиль. Онынъ сынъыры ёкъ, яни уфакъ я да буюк колемде дегиль. Онъа къаршы чыкъып олган, Онъа тенъ кельген ве Онъа ошаган ич бир шей ёкъ.

Къур'анда, мисаль оларакъ, бойле сёзлер бар: ***, **, *. Бу сёзлерни терджиме эткенде, олар *къол*, *бет*, *зат* деген маналарны берелер. Амма ич бир тюрлю бу сёзлер муче (инсаннынъ беден къысмы) манасыны анълатмай, чюнки олар Аллахнынъ сыфатыны бильдирелер, онынъ сыфатлары исе къыяфетсиз ве шекильсиздир. Бу сёзлернинъ изаатыны бермегенлер, эм де бу Аллахнынъ сыфатлары ве олар къыяфетсиз олгъаныны айткъанлар, олар акъикъат ёлундалар.

Миселя, ***** бу сёзлер ачув, мемнюниетлик деп терджиме этиле. Аллахнынъ сыфатлары киби, бу сёзлер де дуйгъуларны анълатмай.

Мисаль оларакъ, ***, ** сѣзлер Аллаһнынъ къолу деп терджиме этиле. Амма бу сѣзлерни айткъан ич бир тюрлю Аллаһнынъ къолу деген манада къулланылмай, чюнки, асылында, бу сѣзлернинъ изааты – Аллаһнынъ Юджелигидир.

Демек, ким бойле чешит сѣзлерни изаатыны бермейип, амма оларны дин тарафындан, шекиль ве дуйгъу манасында анъламагъанлар ве оларнынъ изаатларыны догъу бергенлер, олар акъикъий ёлдалар.

Лякин бириси бойле тюрлю сѣзлернинъ изаатыны бермейип, амма олар шекиль, дуйгъу манасыны анълатаалар деп тюшюнсѣ, о янълыш ёлдан кеткен бириси динден чыкъкъан ола.

Аллаһ эр шейни даа ич бир шей олмагъанда яратты. Ич бир шей олмагъанда Аллаһ сувны яратты. Башкъа шейлерни яраткъанда исе, сув оларнынъ темели эди. Юдже Аллаһ бир шейни яратмаздан эвель, эр шейни эбедий биле эди. О эр яраткъаныны бельгиледи ве яратты. Бу ве о дюньяда эр шей тек Аллаһнынъ истегинен, ирадесинен, эбедий бильгисинен, къарарынен ола.

Яратыджылыкъ, Бельгилев ве Ираде – Аллаһнынъ эбедий Сыфатлары олып, ич бир шейге бенъземейлер. Юдже Аллаһ даа олмагъан бир шейни яратмаздан эвель насыл оладжагъыны биле эди. Бундан гъайры, Юдже Аллаһ бир шейнинъ бар олгъаныны билип, о не вакъыт ве насыл гъайып оладжагъындан да хаберни бар. Месея, Юдже Аллаһ бириси яткъанда, онынъ яткъаныны ве тургъанда, онынъ тургъаныны биле.

Аллаһнынъ Бильгилери Эбедийдир, олар денъишмей ве артмай. Алнынъ денъишюви тек яраткъанларгъа аиттир. Аллаһ инсанларны куфурден темиз ве имандан хаберлери олмагъан бир алда яратты. Ондан сонъ, оларгъа итаатлы оладжагъыны ве гунах япмагъа ясакъ олгъаныны (япмайджакъларыны) бильдирди.

Иман ве имансызлыкъны Аллаһ яратты. Эгер бириси озъ арекетлеринен инанмаса (арекетлерине дикъкъат этмесе), акъикъатны ред этсе, о буналымгъа (шашкъынлыкъкъа) тюше. Бойле инсанларгъа Аллаһ ярдым ве акъикъий ёлны

косьтермей. Ким акъикъятны къабул этсе, озь арекетлеринен инанса, Аллах онъа ярдым ве акъикъий ёлны косьтере.

«Аль-А'араф» суресинде, 172 аетинде бойле буюрыла:

«Мен сизлернинъ Иляһинъиз дегилимми?»

Инсанлар догъгъанда темиз оларар, яни Аллах оларны иманлы я да имансыз яратмады. Юдже Аллах ич бирисине иманлы я да имансыз олмагъа да зорламады. Иман ве имансызлыкъ – бу шейлер инсаннынъ къазангъанларыдыр. Бириси имансыз олса, Аллах буны биле. Эгер о динни къабул этсе (инанса), Аллах озь Эбедий Бильгисинен бундан эвельден хабери бар. Бу онынъ денъишмеген Сыфатларындандыр. Юдже Аллах – эр шейнинъ Яратыджысыдыр. Эр шей Онынъ Ирадеси, Бильгиси, Яратыджылыгъынен ола.

Аллаһнынъ эмиринен япылгъан итаат Онынъ Эбедий Бильги, Ираде, Яратыджыгъы ве Бельгилювинен алгъышлана. Эписи гунахлар исе, Аллаһнынъ Эбедий Бильги, Яратыджылыгъы, Бельгилюви ве Ирадесинен ола, амма бунъа Онынъ тарафындан севги, алгъыш, эмир косьтерильмей.

Эписи Пейгъамберлер кучюк ве буюк гунахлардан темиз эдилер, лякин оларнынъ хаталары да ола эди.

Мухаммад ('aleyhissalam) – Аллаһнынъ Эльчиси. Аллаһкъа олгъан дуаларымыз ве хитапларымыз Пейгъамберимиз Мухаммадгъа, онынъ сахабелерине иззетлик косьтермек, эм де онынъ умметини къорчаламагъа багъышлана.

Мухаммад ('aleyhissalam) – бу Аллаһнынъ Пейгъамбери, къулу ве сечильген эльчисидир. О ич бир вакъыт путларгъа инанмай эди. Мухаммад ('aleyhissalam) бир анъ биле шубеленмейип, ич бир вакъыт Аллаһкъа ортакъ къошмай эди. Пейгъамберимиз Мухаммад ве дигер Пейгъамберлерден сонъ энъ эйи адамлар булардыр: Абу Бакр Ас-Сыддыкъ, 'Умар ибн Аль-Хаттаб, 'Усман ибн Аффан, 'Али ибн Абу Талиб. Олар догърулыкъта турып (догърулыкъны къорчалап), акъикъий ёлнен кете эдилер. Биз оларны, оларнынъ дереджелерини ве итибарлыкъларыны олгъаны киби къабул этемиз. Сахабелер акъкъында ярамай айтмаймыз. Эм де мусульман кучюк я да буюк гунах ишлесе, амма буны мумкюн

деп саймаса ве куфр япмаса, биз онъа кяфир демеймиз. Яни онынъ гунахкяр олгъанына бакъмадан, биз эп бир онъа мусульман айтамыз.

Рамадан айында Тарауиҳ намазыны къылмакъ, аякъларны месх этмек (бутюн шартны козь огюне алып) – бу Суннеттир. (Амма кимерси ханафилер Тарауиҳ намазыны къылмагъанларны гунахкяр деп саялар.)

Эгер имам Аллаһтан къркъмагъан я да гунахкяр бири олса, онынъ аркъасындан (артындан) намаз къылмагъа мумкюн. Инсаннынъ япкъан гунахлары онъа зарар кетирмейджек, эм де оларнынъ себебинден о Джеэннемге тюшмейджек деп биз тюшюнмеймиз. Инсан япкъан гунахларнынъ джезасыны мутлакъа чекеджек. Амма мусульман бу дюньяда тевбе этмейип, о дюньягъа гунахкяр кетсе де, о Джеэннемде эбедий къалмайджакъ. Бизим япкъан ибадетлеримиз къабул олды ве гунахларымыз багъышланды деп, бунда биз эмин оламаймыз. (Аль-Мурджи'алар киби янълыш саймаймыз.) Бу хусуста биз бойле айтамыз: «Ким бутюн шартларгъа уйып, ибадетлерини япса, Аллаһ оларны къабул эте ве мукъфатыны бере. Ким куфр олмагъан гунахны япса, ве омюрнинъ сонъунаджек тевбе этмесе, о вакъыт исе Аллаһнынъ Ирадесинен багълы, яни Аллаһ истесе джезалар, истесе багъышлар, амма о Эбедий Джеэннемде къалмайджакъ. Экиюзьли инсан исе, яхшы ишлерни япкъанда оларнынъ мукъфатыны къазанмайджакъ. (Чюнки ишлерини Аллаһ рызасыны къазанмакъ ичюн япмай.)»

Пейгъамберлернинъ муджизелери ве караматлар Аулия (мубарек инсанлар тарафындан, Аллаһ ярдымынен япылгъан аджайип адиселер) – бу акъикъаттыр, керчектир. Иблис, фараон, лжемессих (Ад-Даджалъ) – Аллаһнынъ душманлары олып, япкъан аджайип адиселерни муджизе я да караматлары сайылмаз, бу оларнынъ керчеклешкен истеклеридир. Юдже Аллаһ иблис, фараон, лжемессихни сынамакъ ве джезаламакъ ичюн оларнынъ истеклерини керчеклештире, бунен гунахлары ве имансызлыкълары арта. Аллаһ бир де бир шейни яратмаздан эвель Эбедий Яратыджы ве бир де бир шейни багъышламаздан эвель Эбедий Багъышлайыджы эди. Мусульманлар Дженнетте озь козьлеринен Аллаһны

кореджеклер. Амма бу дегиль ки, Аллах ве онынъ кьулу арасында бир де бир ёнелиш я да месафе оладжагъыны.

Иман – бу тасдыкъламакъ ве шубесиз къабул этмек.

Иман – бу кок ве ердеки сакинлернинъ темелидир. Иман артмай ве азлашмай, бунен эписи инангъанлар айны, олар тек япкъан ишлеринен айырылалар.

Ислам – бу Юдже Аллахнынъ эмирлерине итаат косьтермектир.

«Иман» ве «Ислам» терминлери тиль тарафындан бакъкъанда фаркълылар. Иман Исламсыз ве Ислам Имансыз оламаз.

Дин – бу сёзге Иман, Ислам ве Шари'ат (Аллахнынъ къанунлары) кире. Биз Юдже Аллахны ве Онынъ Эбедий Сыфатларны О бизге насип эткени къадар билемиз. (Имам Абдуль-Гъаний Ан-Набульсий «Рашахатуль-акълям шарх Кифаятиль-Гъулям Фи Арканиль – Ислам» китабында Аллах акъкъында бойле яза: «Бизим акъылымыз Оны, Онынъ Сыфатларыны чешит эксиклерден темиз олгъаныны биле. Аллах акъкъында олгъан бильгилеримиз сынъырлы». Имам Ахмад Ар-Рифа'ий бойле деди: «Аллахкъа инанмакъ, Оны ерсиз ве шекильсиз къабул этмек, бу энъ буюк енъишимиз олур (мувафакъиетимиз)»).

Ич бириси Юдже Аллахкъа ляйкъ олгъан шекильде ибадет япып оламай, амма биз энъ юксек дереджеде ибадетлеримизни япмагъа тырышмакъ керекмиз. Аллахкъа инангъан эписилеринде бильги, эминлик, севги, мемнюниетлик, къоркъу, умют ве иман бар. Амма иман къалгъанларгъа бакъкъанда фаркълы оламаз. (Амма имандан гъайры къалгъанлары фаркълана биле.)

Юдже Аллах – Адалетли, Мерхаметли, О эйи ишлер япкъанларгъа саваплар багъышлай. Аллах гунах япкъанларны озь Адалетинен джезалай, амма озь Мерхаметинен де багъышлай биле.

Пейгъамберлернинъ шефааты – керчектир. Бизим Пейгъамберимиз Мухаммад ('aleyhissalam) буюк гунах япкъан ве акълы джеза аладжакъ мусульманларгъа шефаатчылыкъ япаджагъы акъикъаттыр. Ахирет куню япкъан ишлер (савап, гунахлар) терезеде чекиледжеги акътыр. Бу дюньяда акъсызлыкъ чеккенлер, о дюньяда акълары оделеджек, яни акъсызлыкъ япкъанлар акъларына

кирген инсанларгъа, озь савапларыны береджек, амма Хасанаты (саваплары) олмагъанлар акъына киргенлернинъ гунахларыны аладжакълар. Пейгъамберимиз Мухаммаднынъ хавузу – акъикъаттыр. Дженнет ве Джеэннем яратылды, олар шимди де бар ве эбедий оладжакълар.

Юдже Аллаһ истегенлерге Озь Мерхаметинен акъикъат ёлуны багъышлай ве истегенлерни Озь Адалетинен **буналымгъа** кирсете. «Буналымгъа кирсете» деген сёзлер бойле мананы анълата: Аллаһ Озь Адалетинен яхшы ишлерни ве О алгъышлагъан ишлерни япмагъа ярдым этмей. Гунахларгъа къаршы оладжакъ джеза адалетлидир. Шайтан озю зорлап инсанларны имансыз япмай. Эгер къул озю иманыны терк этсе, о вакъыт шайтан оны имансыз кълдыра. Мункар ве Накир Мелеклернинъ къабирде сорав кечиреджеклери акъикъаттыр. Къулнынъ руху къабирде онъа къайтарыладжакъ – бу да акъикъаттыр. Къафирлер ве буюк гунах япып, яшайышында пешман олмагъан мусульманларны къабир сыкъаджакъ (эзеджек). Къафирлернинъ ве буюк гунах япкъан мусульманларнынъ къабирде джеза чекеджекклери акъикъаттыр (керчектир). Ислам алимлери фарс тилиндеки Юдже Аллаһнынъ аджайип адларыны ве Эбедий Сыфатларыны эписини «къол» (рука) сёзден гъайры къабул этмеге мумкюн. (Фарс тилинде «къол» (рука) сёзю муче манасыны ташый, арап тилинде исе эм муче, эм де сыфат маналарыны анълата. Арап тилинде бу сёзни къуллангъанда, о Аллаһнынъ Къудретини (Къуветини, Кучюни) косътере. «Йад» сёзни арап тилинден рус тилине терджиме япкъанда, о тек къол манасыны ифаделей.) Фарс тилинде ич бир шекиль козьде тутмайып, «Баройи Худо» (Ради Аллаһа) айтмагъа мумкюн.

Аллаһкъа якъын я да Ондан узакъ дегенде, ич бир тюрлю месафе я да хусусиетнинъ тенъештирюви козьде тутулмай.

Итаатлы олгъан, сёз динълегенлер ве риает эткенлер Аллаһкъа якъын, гунахкярлар исе Ондан узакълар, амма месафе манасында дегиль. Якъынлыкъ, узакълыкъ, якъынлашув тек яраткъанларгъа аит.

Къур'ан Пейгъамбер Мухаммадгъа ('aleyhissалам) эндирильди ве кягъытларда язылды. Къур'аннынъ эписи аетлери сайгъы ве юджелик тарафындан айны. Амма кимерси аетлер мундериджелерине бакъкъанда даа шерепли ве

юджедир. Месея: «Аль-Курсий». Бу аетте Юдже Аллах ве Онынъ Эбедий Сыфатлары акъкъында лаф кете. Аль-Курсий аетинде эки тарафлы шерев ве юджелик бар. Чюнки лаф Аллах акъкъында кете: биринджи тарафтан – Аллахнынъ келямына, экинджи тарафтан – Аллахкъа. Аетлерде кяфирлер акъкъында лаф кеткенде шерев бир тарафлы, яни тек Аллахнынъ келямына, чюнки кяфирлерге ич бир тюрю урьмет ёкъ. Юдже Аллахнынъ адлары ве сыфатлары эписи айны, бириси дигеринден устюн дегиль.

Аллахнынъ Эльчиси (‘алейһиссалям) иманлы кечинди, амма онынъ дайысы Абу Толиб (Алининъ бабасы) кяфир оларакъ олды.

Касым, Таһир ве Ибраһим Пейгъамберимизнинъ (‘алейһиссалям) огъулары, Фатима, Зайнаб, Рукъайа ве Умм Кульсум исе, онынъ кызылары эди.

Эгер инсанда Тевхид илиминен багълы олгъан эсас суаллернинъ инджеликлеринде кыйынлыкълар догъса, о акъикъат олгъан, яни Аллахтан эндирилген шейге инанмалы ве созмайып, тез суретте алимни тапып ондан джевабыны алмалы. Инсан бойле бильгилерни алууда ашыкъмакъ керек. Янълыш тюшюнджелерни алмакъ, инсанны кърчаламаз. Буны япкъан кяфирдир.

Пейгъамберимизнинъ (‘алейһиссалям) юкселиши акъкъында хабер керчектир, буны ред эткенлер – буналымдалар, имансызлар. Бундан гъайры, Ад-Даджалъ, яджудж ве маджудж (гог, магог), кунешнинъ гъарп тарафындан догъмасы, Исанынъ (‘алейһиссалям) коктен тюшмеси ве башкъа Къыямет Куннинъ аляметлери де керчек ве оладжакътыр. Аллах Акъ ёлны истегенлерге багъышлай.

Имам Абу Ханифанынъ васиети

Имам Абу Ханифа агъыр хасталангъанда, онынъ талелелери топлашып, ондан акъикъий ёлдан кетмеге ярдым этеджек васиет бермесини риджа эттилер. О вакъыт Абу Ханифа онъа котерилип отурмагъа ярдым этмелерини талап этти. Ондан сонъ о бойле деди:

– Билинъиз ки, меним саҳабелерим ве дин къардашларым Аһлюс-суннат уаль-джама'ат ёлунынъ 13 эсасы бар. Ким оларгъа эасланып яшаса, о Къыямет куню Пейгъамбер Муҳаммадымызнынъ шефаатыны къазанаджакъ.

Иман – тильнен айтмакъ ве юрегинен къабул этмек. Амма тек тильнен айтмакъ, бу Иман сайылмаз, чюнки эгер бу иман олгъан олса, о вакъыт мунафыкълар да мусульман сайылыр эди. (Мунафыкълар – айткъанлары тюшюнгенлеринен айны олмагъанлар, яни юреклеринде олгъаны айткъанларындан фаркълыдыр.) Эм де айры диний бильгилери олгъанларгъа да иманлы денъильмез, чюнки бу иман дегильдир. Ойле олгъан олса, христианлар ве яхудийлер де мусульман олур эди.

Юдже Аллаһ мунафыкъларнынъ яланджы олгъанларына «Аль-Мунафыкъ» суресинде, 1 аетте бойле тасдикъ кетирди: *****

Аллаһнынъ китапларына инангъанларгъа «Аль-Бақара» суресинде, 146 ает кетириле: ****

Бу аетте Пейгъамбер Муҳаммадны ('алейһиссалям) акъ олгъаныны бильген, амма оны къабул этмегенлер акъкъында айтыла.

1) Иманнынъ темели азлашмай ве артмай, чюнки иманнынъ азлашмасыны имансызлыкънынъ артмасыны ве иманнынъ артмасыны имансызлыкънынъ азлашмасыны тасавур этмеге мумкюн дегиль. Иманлы инсан акъикъатен иманлы ве имансыз инсанлар акъикъатен имансыздыр. Мусульманнынъ иманында ич бир шубе олмагъаны киби, къафирнинъ имансызлыкъгында да ич бир шубе ёкъ.

Юдже Аллаһ «Аль-Анфаль» суресинде, 4 аетте бойле буюра: ***
«Демек, олар акъикъатен де мусульман».

Эм де Юдже Аллаһ «Ан-ниса» суресинде, 151 аетте бойле буюра: ***
«Демек, олар акъикъатен де къафир».

Пейгъамберимиз Муҳаммаднынъ ('алейһиссалям) умметинде гунахкярлар арасында къафирлер ёкъ эди.

2) Иман – бу башкъа, саваплар – бу башкъа. Яхшы ишлернинъ къабул олмасы ичюн иманнынъ олмасы шарттыр. Амма яхшы ишлернинъ япылмасы ичюн иманнынъ олмасы шарт дегиль, яни олмамасы да мумкюн. Бунъа исбат

оларакъ, эгер иманлы инсан бир де бир себептен эйи ишлерни япмаса, онда иманы ёкъ денъильмез. Мисаль, къадын догъумдан сонъ я да ай башы олгъанда намазыны къылмаз, оразасыны тутмаз, сонъра тутмагъан оразаларыны бордж (къаза) оларакъ тута. О вакъыт онъа иманыны къалдыр да, сонъ оны бордж оларакъ къайтарысынъ денъильмез.

Фукъаре акъкъында айткъанда, олар зекятыны бермеге меджбур дегиллер, амма бу себептен о имандан чыкъты денъильмез.

Яхшылыкъ ве ярамайлыкъ Аллаһтан, амма эгер бири яхшылыкъ ве ярамайлыкъ Аллаһтан дегиль деп тюшюнсе, о къафир олур.

3) Япылгъан ишлер учъ чешитке болюне:

а) фарз (меджбурий);

б) мустехаб (истенильген ишлер);

в) ясакъ этильген, яни гунах.

Фарз – бу аркетлер Юдже Аллаһнынъ Эмири, Ирадеси, Севгиси, Разылыгъы, Яратыджылыгъы, Бельгилеви, Бильгисинен къаршылана. Булар эписи Къадер Тахтасында язылы.

Истенильген ишлер – бу аркетлер Юдже Аллаһнынъ Эмири олмайып, амма Онынъ Ирадеси, Севгиси, Разылыгъы, Яратыджылыгъы, Бельгилеви, Бильгисинен къаршылана. Булар эписи Къадер Тахтасында язылы.

Гунах – бу аркерлер Юдже Аллаһнынъ Эмиринен олмайып, амма Онынъ Ирадесинен, Онынъ Севгисинен олмайып, амма Онынъ Бельгилевинен, Онынъ Разылыгъынен олмайып, амма Онынъ Яратыджылыгъынен ола. Аллаһ эр кесни гунахлардан къорчаламай. Булар эписи Къадер Тахтасында язылы.

4) Тасдыкълаймыз ки, Юдже Аллаһ – Аль-‘Аршнынъ укюмдарыдыр, саибидир. Амма Аллаһ онъа мухтадж дегиль ве онынъ устюнде ерлешмеди. О Аль-‘Аршкъа мухтадж олмайып, Аль-‘Аршкны ве дигер яраткъанларны къоруды. О оларгъа мухтадж олгъан олса, О Кяинатны ве дигер яраткъанларны яратамаз эди. Эгер О бир де бир ерде отурмагъа я да ерлешмеге мухтадж олса, о вакъыт Аль-‘Аршны яратмаздан эвель къайда олур эди?! Эксиклерден, къусурлардан темиз олгъан Субхан Аллаһтыр.

5) Тасдыкълаймыз ки, Къур'ан – бу Аллахнынъ Келямыдыр. Аллахтан Пейгамбер Мухаммадгъа ('алейһиссалям) эндирильди. Келям – бу Аллахнынъ Сыфатларындан биридир. Къур'ан – кягъытларда язылып, тилимизнен теляффуз этемиз ве юреклеримизде къалдырамыз. Ариф, кягъыт ве язылгъан сёзлерни – эписини Аллах яратты. Амма Аллахнынъ Келямы яратылмагъан, арифлер ве язылгъан сёзлер Аллахнынъ Келямыны ифаде этелер. Юдже Аллах Эбедийдир ве ким Аллахнынъ Келямы яратылды десе, о кяфир сайыла. Онынъ Келямы бу Онынъ Эбедий Сыфатыдыр. Окъугъанымыз, теляффуз эткенимиз ве акъылымызда къалгъанлар Аллахнынъ Эбедий Келямыны ифаде этелер.

6) Тасдыкълаймыз ки, Пейгамбер Мухаммаднынъ ('алейһиссалям) умметинден онынъ озюнден сонъ энъ яхшылары – бу Абу Бакр, сонъ 'Умар, сонъ 'Усман, сонъ 'Али ибн Абу Толиб.

Юдже Аллах «Аль-Уакъы'а» суресинде, 10 аетте бойле деди: ***

Бу аетте, умметтен энъ яхшылары башкъларны озып биринджи олгъанлардыр, дениле. Оларны, эписини Аллахтан къоркъан мусульман севе, яланджылар ве зулумджылар исе оларны нефрет этелер. (Эписи сахабларны нефрет эткен, кяфир ола).

7) Тасдыкълаймыз ки, къулны онынъ аркетлери, къабул эткенлери ве бильгилеринен Аллах яратты. Яни эгер къул яратылды, демек онынъ аркетлери, ишлерини де Аллах яратты.

8) Тасдыкълаймыз ки, Аллах яраткъанларыны кучьсюз яратты, онынъ ичюн олар зайыф ве Онъа мухтаджлар. Аллах оларны яратты ве эр кеске озь къысметини берди.

Юдже Аллах «Ар-Рум» суресинде, 40 аетте бойле буюра: ***

«Акъикъатен, сизни яраткъан Аллах ве эр кеске озь къысметини берген, сонъ джаныны ала , сонъ тирильте.»

Мал-мулькни къазанмагъа, тек элял ёлнен рухсет бериле, арам ёлнен исе ясакътыр.

Адамларны учь чешитке больмек мумкюн:

1) Озь инанчларында самимий олгъанлар.

2) Инат этип, инанмагъанлар.

3) Аль-мунафыкълар.

Аллаһ инангъанларгъа Шари'ат боюнджа яшамагъа, кяфирлерге инанмагъа, аль-мунафикъларгъа исе самимимй олмагъа эмир этти.

Къур'ан-и Керимде «Ан-Ниса» суресинде, 1 аетте бойле денъиле: ****

«Эй, инангъанлар шартларгъа риает этинъиз, кяфирлер инанынъыз, мунафыкълар самимий олунъыз».

9) Тасдыкълаймыз ки, бир де бир ишни япкъанда олгъан къабилиет онен берабер, не де эрте, не де кеч, яни бир заманда ола.

Эгер къабилиет иш-арекеттен эвель олгъан олса, о вакъыт къул Аллаһкъа мухтадж олмазды, амма бу Къур'ан-и Керимге къаршы чыкъа.

Къур'анда «Мухаммад» суресинде, 38 аетте бойле айтыла: ***

«Акъикъатен, Аллаһ Ваджибуль вуджуттыр ве Къудретли, амма сиз Онъа мухтаджсынъыз.»

Эгер къабилиет иш-арекеттен сонъ олгъан олса, о вакъыт мантыкъсыз олур эди, чюнки иш-арекет кучьсюз ве имкянсыз япыладжакъ эди.

10) Тасдыкъ этемиз ки, мукъымларгъа (баргъан ерде 15 куньден аз къалмагъа ниет эткенлер) хуф (териден чораплар, месси) узерине япылгъан месхнинъ муддети бир кунь ве бир геджедир. Хадисте айтылгъаны киби, ёлджулар ичюн исе, бу муддет учь кунь, учь геджедир. Буны ред эткенлер куфурге якъынлар, чюнки бу Хадис, муатауатыр Хадислерге якъын (энь белли ве тасдыкълангъан, сайысы эллиге якъын олгъан Хадислер).

Намазыны къыскъартмагъа, оразаны бозмагъа ёлджулар ичюн мумкюндир. Бу Къур'анда «Ан-Ниса'» суресинде, 101 аетте тасдыкълана: ****

«Ёлджулыкъта экен, намазны къыскъартмагъа гунах дегильдир».

Эм де Къур'анда «Аль-Бакъара» суресинде, 184 аетте бойле айтыла: ***

«Ким ёлджулыкъта я да хаста олып, оразасыны тутмаса, онынъ ичюн о бордж къала».

11) Тасдыкълаймыз ки, Юдже Аллаһ Къалемге Къадер Тахтасында язмагъа эмир бере.

Къалем сорай: «Не язайым?»»

Аллаһнынъ Ирадесинен Къалем Къыямет Кунюнеджек не оладжагыны эр шейни язды. Бу Къур'анда «Аль-Къамяр» суресинде, 52–53 аетте тасдыкълана:

«Эписи япылгъанлар: эм уфакъ, эм балабан – эр шей бельгиленди».

12) Тасдыкълаймыз ки, шубесиз къабирде азаплар эм де Мункар ве Накир Мелеклернинъ сораулары оладжакъ. Бу Хадисте де тасдыкълана. Дженнет ве Джеэннем яратылды, шимди де бар. Дженнет, Джеэннем ве анда олгъанлар ич бир вакъыт гъайып олмазлар. Юдже Аллаһ «'Аль'Имран» суресинде, 132 аетте мусульманларгъа бойле буюра: ****

«Дженнет мусульманлар ичюн азырланды».

Эм де инанмагъанлар ичюн «Аль-Бакъара» суресинде, 24 аетте бойле буюра: ****

«Джеэннем инанмагъанлар ичюн азырланды».

Аллаһ Дженнет ве Джеэннемни мукъяфатландырмакъ ве джезаламакъ ичюн яратты. Теразе – бу керчектир ве о акъкъында Къур'анда «Аль-Анбия'» суресинде, 47 аетте бойле денъиле: ****

«Теразе Къыямет кунюнде адалет япмакъ ичюн азырланды».

«Япылгъан ишлер» китабыны окъунмасы – керчектир. Чюнки Къур'анда «Аль-Исра» суресинде, 14 аетте бойле айтыла: ****

«Япкъан ишлернинъ китабыны озюнь окъу».

13) Тасдыкъ этемиз ки, Аллаһ Къыямет Куню эписи ольгенлерни тирильтеджек. Мукъяфатлар, джезалар, адалет япылмасы ичюн, Къыямет Куню элли бинъ йыл девам этеджек. Къур'анда «Аль-Хадж» суресинде, 7 аетте бойле буюрыла: ****

«Акъикъатен, Юдже Аллаһ къабирлерде олагъанларны тирильтеджек».

Керчектен де, Дженнетте олгъанлар Аллаһны шекильсиз, ерсиз, ёнелишсиз кореджеклер. Бизим Пейгъамбер Мухаммадгъа ('алейһиссалям) мусульманларгъа, буюк гунахлар япкъанларгъа биле, шаатлыкъ япаджакъ.

Айше зина япмады ве Аһлюс-суннат уаль-джама'атындан айырылкъанларнынъ айткъадындан темиз.

Дженнетте олгъанлар эбедий Дженнетте, Джеэннемде олгъанлар эбедий Джеэннемде оладжакълар. Къур'анда «Аль-Бакъара» суресинде, 82 аетте мусульманларгъа бойле буюрыла: ****

«Акъикъатен, Дженнетте олгъанлар, анда эбедий оладжакълар».

Эм де «Аль-Бакъара» суресинде, 39 аетте инанмагъанларгъа бойле буюрыла: ****

«Акъикъатен, Джеэннемде олгъанлар, анда эбедий оладжакълар».

Усман аль-Бэттийге Абу Ханифадан мектюп

Селям' алейкум!

Субхан Аллах, Ондан башкъа Иляһ ёкъ. Юдже Аллахтан къоркъмакъ ве Онъа итаат этмеге давет этем. Акъикъатен, тек О къыймет кесе ве япкъан ишлернинъ къаршылыгъыны бере.

Сенинъ мектюбини окъуп, берген насиат ве къасеветлеринъ ичюн тешеккюрлер бильдирем. Бу мектюпнинъ язгъаным себеби, эйиликни даркъатмакъ, анълатмакъ къайгъысындандыр. Онынъ ичюн биз бу мектюпке дикъкъат эттик.

Сен язасынъ ки, мен «мурджи'а»ларгъа къошулгъанымны эшиткен экенсинъ ве санки мен инангъанлар буналымдалар деп айткъаным. Сангъа бойле янълыш шейлерни эшитмеге агъыр олгъаныны анъладым. (Мурджи'а – бу секта тасдикълай, инангъанлар гунах япсалар да, бу оларгъа зарар кетирмейджек деп саялар. Бойле киби нсанлар Исламдан чыкътылар.)

Акъикъатен, догъру ёлдан узакълаштыргъан шейлер, акълы себеп оламазлар. Бу секталар кирсеткен ярамай бидатлар янълыш сайылыр. Къур'анда индирильген, Пейгъамберимиз Мухаммад ('алейһиссалям) айткъанлары, эткенлери ве онынъ сахабелернинъ кеткен ёллары догърудыр ве тек буны къабул

этемиз. Булардан гъайры, къалгъанлары инсанларнынъ уйдырмаларыдыр. Меним язгъанларымны догъру анъла. Ве биль, эгер Аллах санъа ярдым ве файда кетиреджегине умют этмеген олсам, мен бу мектюпни язмаз эдим. Аллах сени шайтандан къорчаласын, янълыш шейлерге инанма. Аллах сени ве мени къорчаласын ве бизге мувафакъиетлер бермесини ялварам.

Юдже Аллах Пейгъамбер Мухаммадгъа ('алейһиссалям) вахий кельмезден эвель, инсанлар мушриклер олгъанларыны санъа хабер этем. Аллах Пейгъамбер Мухаммадны ('алейһиссалям) Исламгъа давет этмеси ичюн, Аллах бир олгъанына ве Онъа ортакъ къошулмайджагъыны анълатмасы ве инандырмасы ичюн, эм де Юдже Аллахтан Пейгъамбер Мухаммадгъа ('алейһиссалям) кельгенлерини къабул этмелери ве инанмалары ичюн ёллады.

Исламны къабул эткен **путперисликтен** къуртылып, мусульман олды. Онынъ малына, къорантасына ве озюне токъунылмаз. Бойле инсаннынъ айны башкъа мусульманларда олгъанлары киби акъы бар.

Исламгъа давет этилип, иманны ред эткенлер къафирдирлер.

Бундан сонъ инангъанларгъа бир къач шартларны япмагъа буюрылды.

Юдже Аллах «Ар-Ра'д» суресинде, 29 аетте бойле буюрды: ****

«Инангъанлар ве яхшы ишлерни япкъанлар.»

Ве «Ат-Талакъ» суресинде, 11 аетте бойле буюрды: ****

«Аллахкъа инана ве яхшы ишлерни япа.» Ве бунъа бенъзеген Къур'анда башкъа аетлер де бар. Амма яхшы ишлерни, шартларны, ибадетлерни япмагъан, иманыны гъайып этмей. **Яхшы ишлерни** япмагъаннынъ инанчлары янълыш олгъан олса, онъа мусульман демез эдилер.

Белли ки, эписи мусульманларнынъ инанчлары догъру, бунен олар бири биринден айырылмайлар. Мусульманлар япкъан ишлеринен фаркълашалар. Ислам – бу иман кокте (мелеклернинъ) олгъанларнынъ ве эписи Пейгъамберлернинъдир. Онынъ ичюн Юдже Аллах «Аш-Шура» суресинде, 13 аетте Бойле буюра: ***

«Сизлерге Нухта, Ибраһимде, Мусада, Исада олгъан динни берди (эндирди), бизлер оны кутъмек, къорчаламакъ ве ондан айырылмамакъ керекмиз.»

Биль ки, Аллаһкѡа ве Пейгѡамберге олгѡан иман, мутлакѡа япыладжакѡ шартларнен айны дегиль. Бу джумле анѡлашылдымы? Сен оны иманлы саясынѡ, амма о айны заманда онынѡ бильмеген ве урѡмет, сайгѡы бильдирмеген шартлары бар. Оны иманлы саймакѡ керекмиз, чѡнки онынѡ инанчлары догѡру. Амма о бильмеген суаллерни (шейлерни) огренмек керек.

Юдже Аллаһ ве Пейгѡамбери акѡкѡында догѡру бильгилери олмагѡан бири, Аллаһкѡа ве Онынѡ Пейгѡамберине инангѡан, амма ибадетлер акѡкѡында хабери олмагѡан бирисинен айнымы (бенѡзейми)?

«Ан-Ниса'» суресинде, 176 аетте Юдже Аллаһ эмир этильген ибадетлер акѡкѡында бойле буюра: *****

«Бизим адашмамамыз (ѡлны шашыртмамамыз, янѡлышмамамыз) ичѡн, Аллаһ бизге анѡлатмалар бере. Аллаһ эр шейни билиджидир.»

Эм де «Аль-Бакѡара» суресинде, 282 аетте бойле айтыла: ****

Бу аетте инангѡан кѡадынлар акѡкѡында лаф кете. «Эгер экисинден бири янѡылмакѡта олса, унутса, дигери биринджисине буны айтмакѡ керек (хатырлатмакѡ).»

Аллаһ «Аш Шу'ара» суресинде, 20 аетте бойле деди: ****

«О айтты: мен энди яптым ве адашкѡанлар сырасында олдым.» Яни янѡлышкѡанлар сырасында демектир.

Бу делиллер (исбатлар) Кѡур'анда ве Пейгѡамберимизнинѡ огретювинде (илиминде) айдын-ачыкѡ бериле. Инангѡан инсанларнынѡ арасында зулумджы, гунахкѡяр, янѡлышкѡанлар да бар.

Кѡур'анда «Юсуф» суресинде, 95 аетте Я'кѡубнынѡ огѡланлары озѡ бабасына ве бизим Пейгѡамберимизге айтылгѡан сѡзлери (олгѡан хитабы): ***

«Акѡикѡатен, сен озѡ буналымда кѡалдынѡ», яни Юсуфкѡа олгѡан буюк севгисинен.

Аджеба сен «Акѡикѡатен, сен озѡ буналымда кѡалдынѡ» деген сѡзлернен разысынѡмы? Эльбет, мен тюшѡнем ки, сен буны бойле шекильде анѡламайсынѡ. Чѡнки сен Кѡур'анны билиджидир.

Биль ки, Исламны къабул эткен адамлар ибадетлер ве шартлар (обязательства) эмир этильмезден эвель, озь инанчларында догъру (акъикъий) эдилер. Эгер суаль сен язгъан киби олгъан олса, о вакъыт догъру инанчлы олгъанлар озь адына ляйыкъ олмасы ичюн, мутлакъа буюк шартларгъа риает этмек (уймакъ) кереклер.

Сен манъа, олар бутюн шартларгъа уймаздан эвель насыл алда, динде ве кимлер олгъанларыны (эдилер) анълатмадынъ.

Эгер сен оларны иманлы сайып, оларгъа къаршы Ислам къанунларыны къуллаансанъ, о заман сен акълы олур эдинъ ве меним язкъанларым да догърудыр. Эгер сен оларны имансыз сайсанъ, демек сен янъылыкъ кирсетесинъ ве Пейгъамбер Мухаммадгнен ('алейһиссалям) ве Къур'аннен разы олмагъан олсанъ. Эгер сен буналымгъа тюшкенлер киби айтсанъ, яни инат этип, озьлерини не иманлы не де имансыз сайсалар, бу сёзлер оларны буналымгъа кирсете. Бойле сёзлер Пейгъамбер Мухаммаднынъ ('алейһиссалям) ве онынъ сахабелерининъ фикирлерине зыд келелер (къаршы чыкълар).

Алини «Инангъанларнынъ эмирджиси» деп адландыра эдилер (адыны къойгъан эдилер). 'Умарны да «Инангъанларнынъ эмирджиси» я да «Итаатчыларнынъ эмирджиси» деп адландыра эдилер.

Шамдан Алиге къаршы курешкенлерге ве «Аль-Кодыйя» китабында язылгъаны (къайд этильгени) киби иманлы дей эди. Али оларгъа къаршы чыкъкъанда (курешкенде) олар озь арекетлеринде акълы эдилерми? Пейгъамберимизнинъ ('алейһиссалям) сахабалери эки группагъа болюнип, бири бирине къашы урушкъанда акълы (догъру) ёлда эдилерми? Бир группадакилер, эльбетте, буналымдалар, янълыш ёлдалар. Башкъа тюрлю олмаса, кимлер зулумджы сайылыр?

Аллаһкъа ант этем ки, гунахлардан энъ буюк гунах ольдюрмек, хусусан эгер лаф Пейгъамбер сахабелернинъ къанлары тёкюльгени акъкъында кетсе. Насыл сен бу эки группадакилерни адландырыр эдинъ, эгер бильген олсанъ оларнынъ янълыш ёлнен кеткенлерини?

Эгер сен бу эки группа догъру ёлнен я да бу эки группа янълыш ёлнен кетелер деп тюшонсенъ, буналымгъа тюшесинъ. Эгер группалардан бири акъ (догъру) ёлнен кетелер сайсанъ, о заман экинджи группадакилерни насыл адландырыр эдинъ?!

Биль ки, акъикъатен, мусульманлар – бу инангъанлардыр. Эгер мусульман бир де бир ибадетини къачырса, япмаса, мен оны имандан чыкъты деп саймайым, Ким Юдже Аллахкъа итаатлы олып, эписи ибадетлерини япса ве юрегинде иманы олса, олар Дженнетке киреджеклердир. Ким иманыны къалдырып, яхшы ишлерни япмаса, мен оны имансыз саям, Джеэннемге киреджеклердендир.

Кимнинъ инанчы догъру, амма о ибадетлерини япмаса я да къачырса, оны биз гунахкяр саямыз. Онынъ келеджеги Аллахнынъ Ирадесинде: эгер Аллах истесе, оны джезалар, амма эгер истесе оны багъышлар. Эгер Яратыджы инсанны о бир де бир ибадетини япмагъаны ичюн джезаласа, о онынъ гунахы ичюндир. Эгер Аллах оны багъышласа, демек гунахыны багъышлады.

Мен ич тюшонмейим ки, сенинъ мусульманлар акъкъында башкъа фикир олгъаныны, чюнки бу суаль Пейгъамберимизнинъ (‘aleyhissalam) сахабалеринен багълы.

Ве сенинъ дин къардашынъ, Алим ‘Ато ибн Робах айны бойле догъру фикирдедир.

Эм де Са‘ид ибн Джубайра Салимге бу суаль Пейгъамберимизнинъ (‘aleyhissalam) сахабалеринен багълы олгъаныны хабер этти. Эм де сенинъ ишдешинъ Нафи‘ ‘Абдуллах ибн ‘Умаргъа да айны ойле суаль эди, деп сайгъан. Айны бойле фикирде ‘Абдуль-Керим де эди, буны Таус ве ибн ‘Аббас айттылар (хабер эттилер).

‘Али ибн Толиб «Аль-Къодыйя» китабында бу эки группаны да инангъанлар деп адландыргъан, деген хабер (малюмат) манъа кельди. Айны бойле фикирде ‘Умар ибн ‘Абдуль ‘Азиз эди, буны онен къонушкъан сенинъ ишдешлеринъ айттылар. Эм де сен озюнь буны манъа айткъан эдинъ (хабер эткен эдинъ). ‘Умар ибн ‘Абдуль ‘Азиз бу акъкъында макъале язмагъа риджа этти, озь огълуны огретти ве башкъаларны да огретмеге буюрды (эмир этти). Расткельген

инсанларгъа буны огрет, Аллаһнынъ Мерхаматлиги сенинъ юзюне (санъа) олсун, чюнки мусульманларда бу бильгилер муим (итибарлы) ерни туралар.

Биль ки, энъ яхшысы – бу динни огренгенинъиз ве огреткенинъиздир (окъуткъанынъыздыр). Кимни бунъа огретмеге керек олгъаныны, сен бильмелисинъ.

Мен пек чокъ (къарардан зияде) язмагъа истемейим, чюнки сонъ къошма суаллер пейда олмасы мумкюн. Мен исе бу джевапларны даа тафсилятлы анълата билир эдим (анълатырдым).

Эгер бундан сонъ даа суаллер догъса (пейда олса) я да сектантлар санъа кене бир шей айтса, мутлакъа манъа хабер эт. Мен де Юдже Аллаһнынъ Ирадесинен санъа онынъ анълатмасыны берерим.

Эписи насип олгъанлар шейлер Аллаһтан ве имдатны тек Ондан истеймиз.

Манъа озъ сагълыгъынъ ве проблемаларынъ акъкъында бильдир (хабер эт). Аллаһ бизге догъру ёлны ве мувафакъиетли сонъуч бермесини ялварам. Хамд аламлернинъ Рабби Аллаһкъа махсустыр. Аллаһтан бизим Пейгъамберимизге Мухаммадгъа, онынъ къорантасына ве онынъ эписи сахабелерине чокъча итибарлыкъ (уръмет) истейим.

Имам Абу Ханифанынъ Юсуф ибн Халид Ас-Сомти Аль-Басрий тalebесине берген насиаты

Абу Ханифа бу насиатны тalebесине, о озъ Ватанына Иракта ерлешкен (олгъан) Басра шеэринне къайтмасына разылыкъ алмагъа кельгенде, берген эди. Имам онъа деди: «Мен санъа саде ве диний инсанларнен къонушмакъ ичюн керек оладжакъ насиатны бермегенджек кетмеге разылыкъ берем (рухсет эттем). Меним насиатым санъа тек саде адамларнен дегиль, буюк юксекте (юкъарыда) олгъан инсанларнен къонушмагъа ве джемиетте олгъан меселелерни чезмеге ярдым этер. Бирисине мураджаат эткенде озъ сёзлерине ве аркетлерине дикъкъатлы ол. Сен бильмек керексинъ ки, эгер сен башкъаларгъа ярамай,

яньлыш мунасебетте булунсанъ, якъын инсанлар биле санъа душман олур ве эгер сен инсанларгъа яхшы мунасебетте булунсанъ, сени бильмеген адамлар сенинъ догъмушынъ киби олурлар.»

Ве сонъ бойле деди: «Бир кунъ сабыр эт, мен ишлерден бошاپ, къуветими топлап, санъа насиатны берейим, сен оны бутюн омюр бою хатырладжакъсынъ. Эписи мувафакъиетлер Аллаһтандыр.»

Бир къач вакъыттан сонъ Абу Ханифа деди: «Бисмилляһи-р-рохмани-р-рохим, мен санъа сенинъ тюшюнджелерини ачайым (козь огюне кетирейим): санки сен энди Басра шеэрини кирдинъ ве сенде фаркълы олгъан инсанларгъа анълатмагъа, къаршы чыкъмагъа башладынъ: озюни олардан даа юксек, озь бильгилерине коре, олардан даа юксек олдынъ. Олардан къонушмайып, четлештинъ, айырылдынъ. Оларда сенден айырылдылар, сен оларны сөгесинъ, олар сени. Сен оларны буналымда олгъанларыны саясынъ, олар исе сени буналымда саялар. Олар яньылыкълар китсетелер деп айтасынъ, олар исе сенинъ акъкъында ойле айталар. Бунынъ нетиджесинде чешит тюрлю ошеклер тек сенинъ акъкъында дегиль де, бизим акъкъында пейда олмагъ башлады. Сен къачмагъа къарар бердинъ, амма бу яньлыш фикир ве бойле япмагъа догъру дегиль, чюнки тек ахмакъ (акъылсыз) озюни эльде тутып оламай, онъа къонушмагъа керек олгъан инсанларнен сабырлы олмай, онъа Аллаһ чаре (ёл) бермегенджек.»

Талесеси деди: «Тамам менде де бойле фикир бар эди.»

Сонъ Абу Ханифа бойле деди: «Басрагъа кельген сонъ, адамлар сени зиярет этерлер. Эр кеске о джемиетте олгъанларгъа онынъ вазиятине коре мунасебетте ол (булун). Джумерт ол, инсанларны урьмет эт. Бильгили инсанларнен багъ узьме, саде ве фукъаре инсанларгъа якъын ол. Къартларгъа сайгъы косътер, яшларгъа мерхаметли давран. Ярамай, ахлякъсыз инсанларнен дикъкъатлы ве мукъайт ол; яхшы, ахлякълы инсанларнен исе достлаш. Санъа риджада булунгъанларгъа ёкъ деме, юзюни чевирме. Инсанларнен достлукъ багъларыны кесме. Озь сырларыны ич кимсеге айтма, инсанларны тешкермегенджек оларгъа ишанма. Озюне ярдымджы оларакъ хиянет инсанны алма ве къулланылгъан сёзлеринде адамлар яньлыш анъладжакъ сёзлерни къулламанма, чюнки сонъ олар сени яньлыш анълап,

тенкѝт этерлер. Ярамай инсанларнен мунасебетте булунгъанда (олгъанда) ачыкъкозьли (уяныкълы) ол. Бойле инсанлар давет этселер барма ве берген эдиелерини алма. Озюни ойле алып бар ки, джемиетте юзюнь кыызармасынь. Даян (сабыр эт) ахлякълы ве сакин ол. Урбаларыны темизликте тут, мисни къулан. Дерс кечирген ер инсанлар ичюн онъайтлы ве вакъыты белли олсун. Озь вакъытыны ойле айыр ки, керек олгъан ве файдалы ишлер ичюн де заман олсун. Этрафтаки фикирлерге дикъкъат эт, керек олса, догъурт ве тербиеле, инсанларгъа йымшакъ давра. Оларны чокъ (сыкъ) тенкѝт этме, оларнынъ тербиесини тек озь бойнуна алма, башкъаларны да къош, сонъ бу инсанлар арасында сенинь сайгъы ве урьметинъ котерилер (артар). Сонъра да озь кучюни къуланмакъ ичюн не япмакъ керек. Намазларыны къыл. Олгъан малынен пайлаш, кыызгъанч олма, чюнки бойле адам ёлбашчылыкъ япамаз. Этрафтаки инсанлар ишанчлы ярдымджылар олып, инсанларнен багълы олгъан хаберлернен таныштырсынлар. Бир де бир янълышларны вакъытында догъуртмакъ ичюн не япмагъа керек? Янълышны догъуртмагъа тырышкъанда, эр шей яхшы инкишаф эткенини (кеткенини) корьсенъ, онынъ нетиджесини пекиттир. Дерслерге кельген ве кельмегенлер козет (незарет эт), дикъкъат эт. Зарары олмайджакъ олса, инсанларны макъта, алгъышла, бу санъа хиянетлик, зарар япаджакъ инсанлар ичюн дерс олур. Догъру ёлда тур ве башкъаларгъа яхшы ишлерни япмалары ичю эмир эт. Алякъанъ олмагъан ишлерге киришме ве санки ич бир олмагъан киби озюни тут. Санъа зарар кетиргенлерни быракъ, озюнь исе эр вакъыт догърусыны айт.

Хаста аркъадашларыны зиярет эт ве ич бир вакъыт багъыны кесме. Кельмеген мусульманларнынъ себеплерини огренъ. Сенден юзюни чевирселер, сен олардан юзюни чевирме, санъа сувукъ бакъкъанларнен багъ кесме, кельгенлерге джумерт ол. Санъа ярамай мунасебетте булунгъанларны багъышла, сенинь акъкъында ярамай айткъанлар акъкъында тек яхшы шейлерни айт. Олюге япылмасы керек олгъан шейлерни яп. Бирисинде къуванчлы хабер олса, оны хайырла ве белягъа тюшкенлерге озь тазие билдир (тазие эт). Ким сенден къорчаланмасыны истесе оны къорчала (эль тутмасыны истесе, онъа эль узат),

ярдым истегенлерге ярдым эт. Инсанларгъа незакетли ве дикъкъатлы (итибарлы) ол, оларны севмеге тырыш. Дикъкъаткъа ляйыкъ олмагъан инсанларнен де селямлаш. Топлашувларда я да джамилерде башкъа Ислам алимлери олгъанда чешит суаллер пейда олса, оларнынъ айткъан джевапларына къаршы чыкъаджакъ шейлерни айтма (эльбетте, эгер олар акълы алимлер олса). Санъа суаль берселер, онъа инсанлар арасында даа чокъ даркъалгъан догъру джевабыны бер. Бундан сонъ даа башкъа фикирлер бар олгъаныны айтып, делиллерни (исбатны) кетир. Джемаатта сени динълесе ве къыймет кессе, демек, сен озь ерине таптынъ. Эгер сенден сорасалар: «Ким бойле джевап берди?» – бу кимерси алимлернинъ фикери олгъаныны айт. Эгер олар сенинъ фикиринен разы олсалар, санъа алышсалар, дегерли къыймет кесселер, ондан сонъ санъа кельген эр бирисине бильгилерни болип (берип) къабилиетлерине коре озьлери огренсинлер. Диннинъ инджеликлерини бермезден (анълатмаздан) эвель, башта умумий шейлерни (бильгилерни) анълат. Кимерде озь талебелери эглендир, оларнен шакъалаш (амма, ялан олмамалы). Оларнен диалог шекилинде де къонуш, чюнки бу бильги алувына севги ве истеклерини юксельте (кучьлештире). Кимерде оларны сыйла (мусафир эт), оларнен берабер олгъан меселелерни, суаллерни чез ве оларнынъ къыйметини (дегерини) билирсинъ. Кимерде оларнынъ хаталарына къулакъасма, багъышла. Ич бирисине ачувыны, сабырсызлыгъыны косътерме, олардан бири ол. Санъа насыл япкъанларыны истесенъ, сен де ойле яп, яни озюне не истесенъ башкъаларгъа да оны исте, озюне насыл мунасебетте олгъанларыны истесенъ, сен де башкъаларгъа ойле мунасебетте ол. Озюни контроль эт, табиатыны гузеллештир ве бильги севиени юксельт (котер). Сени сабыр эткенлерге ве табиатына ачувланмагъанларгъа, ачувланма.

Бош лафларны къалдыр (япма), сени динълегенлерге ачувланма ве адамлар сенден талап этмегенлерни олардан талап этме. Олар мемнюн олгъан шейлерден сен де мемнюн ол. Эйи ишлерде биринджи ол. Акълы ол. Кибирни четке ташлап, санъа хаинлик япсалар биле, сен хаинлик япма. Санъа саткхынлыкъ япсалар да, сен ишанчлы бири ол. Берген сёзюнден къайтма, ачыкъгонъюлли ол, Аллаһтан къоркъ. Башкъа динден олгъан инсанларнен къонушкъанда, Шари'аттан чыкъма.

Акъикъатан, эгер сен мен берген насиаткъа уйсанъ, умют этем ки, Аллах сени къорчалар.

Амма манъа сеннен хайырлашмагъа кедерлидир. Биль ки, мен сенден эр вакъыт язышаджагъым, керек олгъан шейлерни манъа бильдир. Манъа огълум олсанъ, мен санъа баба олурым.»

Юсуф ибн Халид Ас-Сомти айтты: «Оджа пара, урба ве ашны ярдымджыларнынъ бирисине берди. Достларнен беребер мени Аль-Фурат ознгеджек озгъарды.

Абу Ханифа берген насиат меним ичюн энъ буюк бахшыш олды.»

Мен Басрагъа келип, оджам берген насиаткъа риает этим. Бир къач кунъден сонъ эписи меним достларым олды (эписилернен достлаштым). Басрада ве Аль-Куфа деген ерде Аль-Хасана ве ибн Сирин мазхабы ёкъ олып, Абу Ханифанынъ машабы даркъады. Бундан сонъ имамнынъ олюминеджек Абу Ханифанынъ китапларыны даима ала эдим. Менден бойле тербиеджи ве оджа олгъанына мен пек къуванам, чюнки башкъа инсанларда, ойле бир оджа бар олгъаныны бильмейим.